

« quo ad eum animo feruntur Judices? quam in eum proferunt sententiam? num nullus venia locus? an omnes indeprecabilem rigorem ostenderunt? His itaque ac similibus percontata verbis, non mollius quidem ut ne deprehenderetur, miseracionis tamen affectu, assensam animo flammam, qua teneret, prodebat; ac partim quidem compellabatur in publicum proferre, partim ut suspicionem vitaret, vi comprimebat. Qua ferebatur mente, videns circumagi ut maleficium? quo precor animo videre poterat, nunc quidem publice damnatum ac flagellis cæsum nunc autem a militari comprehensum manu, innumeraque ab eorum malitia sustinentem opprobria. » Probe sciebat, quod universus populus multis a Filio suo affectus beneficiis, pleno ore ei antea acclamaverit¹: *Bene omnia fecit*; atque ideo incredibiliter affligebatur, videns eorum coram præside Iudeæ presentari, velut perniciosum quemdam malefactorem²: *Si hic non esset malefactor, non tibi tradidissemus eum*. Quali existimatis eorum oppressum fuisse dolore, quando ex una parte audiens, quod etiam unus ex latronibus, qui erucifixi erant cumeo, Filii sui innocentiam publice in conspectu totius Synagogæ defenderet; ex altera parte audit, quod populus ille tot tantisque a Deo honoratus privilegiis (*non fecit taliter omni nationi*)³. Facta est Iudea sanctificatio ejus Israel potestas ejus⁴) nihilominus illum tanta cum impudentia et falsitate calumniaret blasphemaret, et reum mortis tunc proclamaret, quando ipsem Pilatus sententiam contra ipsum ferens, eum confitebatur justum esse et innocentem? Beatus Amadeus in homilia quadam ita scribit⁵: « Tam pro nati morte, quam pro Iudeorum perditione, ineffabili dolore gloriosæ Virginis pectus urebatur et altissimo pietatis jaculo confosum, extremas spirabat inter angustias. Hancit poculum amari ipsa morte, et quod hominum genus ferre non posset, adjuta divino munere, femina valuit sustinere. » Richardus a S. Laurentio in homilia quinta, *de mentis labore*, seu martyrio Beatae Virginis, in hac verba scribit⁶: « Ut paulisper omittamus acerbissimam illam de morte Nati mæstiam, quis explicet, quo dolore acerbatur B. Virgo, quibus premebatur Augustiis, cum Propheticis oculis cernebat, stirpis suæ magna quadam ex parte condemnationem, gentis attritionem, casum populi ruinam patriæ, et illius olim civitatis sanctæ Hierusalem eversionem. » Et paulo post objectioni cuidam, quæ in contrarium adduci poterat, respondet, dicens: « Ne vero quisquam opponat, Iudeos exoscos Dei Genitrici, eo quod Filium suum morte turpis sima condemnarunt; quos enim morti æternæ

¹ MARC., VII, 37. — ² JOAN., XIX, 30. — ³ PS. XLVII, 20. — ⁴ PS. II, 32. — ⁵ B. AMAD., h. 3. — ⁶ RICHARD. a S. LAUR. h. 5 de *Mentis labore*.

« appropriare videbat, nequaquam odio suo dignos existimat, sed lachrymis multis, et magna miseratione. Unde tam particeps charitatis, quam crucis Jesu, assumpsit orationem pro eis, corde perfecto paternæ pietatis aures compulsans: *Pater dimitte illis hanc noxam, quia nesciunt quid faciunt*. Quicunque diligitis Matrem Domini, advertite, et totis affectum visceribus considerate, quantum et pro inimicis Unigeniti plangeret mortis. »

3. — Efficax quoque argumentum deveniendi in immensi doloris et compassionis Virginæ notitiam, omnes suggererunt creature sensatae, in communis Creatoris sui Passione¹: « Si quidem pendente in patibulo Creatore, universa creatura congemuit. » Quanto igitur magis congemuisse censenda est ipsamet Creatoris vera et indubitate Mater, utpote quæ corpus in quo Redemptor nosfer patiebatur et torquebatur, subministraverat? Unde S. Bernardus ait²: « Cogitare non licet, quantus dolor fuerit Matris, cum sic dolebant, quæ insensibilia erant. » Simon de Cassia propositionem, et observationem quamdam habet, quæ in pondere Sanctuarii trutinari meretur; at enim³: « Flebat uberrime, quod sicut cæteri, oportebat illam redimi per crucem, et sanguinem Nati sui. » Idem quoque aliam materni doloris causam non minus considerabilem hisce verbis adducit: « Alia siquidem propria, et singularis erat, pro eo quod ad tanta tormenta carnem præstaverat ipsa passibilem, quamvis totius peccati expertem. » Piissimus Taulerus Virginis dolores meditando, his verbis dolentem Deiparam affatur⁴: « Quia Jesum dilectum Filium tuum, verum quoque noveras esse Filium Dei, amor tuus ad Divinitatem erga Humanitatem dilectio, velut ingentia duo saxa, cor tuum poenitus expresserunt, atque lethibus coartarunt augustiis, dum Jesum Dei Filium in humana natura, et tuis castissimis conceptum visceribus, tam horribilibus ac indignis tractari modis, tamque crudeliter occidi cerneret, Nimurum hi duo fuere sævissimi mucrones, animam tuam omni dolore crudelius transverberrantes. » Et vero ex parte naturæ Divinæ, ratione cuius unum erat cum Patre, impassibilis erat. Similiter ex parte animæ, in cuius portione superiori, beatifica fruebatur visione: adeoque consequens erat, ut solum in portione inferior id est, in illa carne, in illo corpore, in membris illis, quæ Mater ei ex sanguinibus suis subministraverat, pateteret et affligeretur.

4. — Sancta Mater Ecclesia in Hymno Ambrosiano canit: *Tu ad liberandum suscepturus hominem non horruisti Virginis uterum*. Ex quibus verbis patet, quod licet uterus Virginis velut amoenissi-

¹ S. LEO, s. 6 de *Pass.* — ² S. BERN., ib. — ³ SIM. DE CASS., l. XIII. — ⁴ TAUL., c. 44 de *Pass.*

mus quidam fuerit Paradisus (*emissiones tuæ Paradisus*)¹ attamen dicere possumus suam quoque ibidem Redemptorem nostrum reperisse crucem; nam ut S. Augustinus ait²: « Ad hoc descendit Christus in uterum Virginis, ut exinde acciperet membra quæ tradiceret cruci. » Innocentius III similiter in sermone quodam de Annunciatione ait: « Primus gradus est passibilitas, quam assumpsit. Ultimus est passio, quam sustinuit. Ad primum spectant defectus hominis quos suscepit ut pavor, dolor, famæ, et sitis, paupertas, et labor. Ad ultimum pertinent pœnae illatae ab hominibus: « Captus est enim, ligatus, percussus, flagellatus, irrisus, exprobratus, maledictus, condemnatus, crucifixus, et lanceatus. » Qui omnes dolores, et tormenta recepta fuerunt in natura humana, Verbo æternō unita; unde Beata Virgo ei dederat, unde pateretur. Ac proinde Eusebius Emissenus Deiparam Virginem his verbis affatur³: « Profundendum pro mundi vita sanguinem de corpore tuo accepit. » Similiter sciebat Deipara, quod cum anima Filii beata esset, merito quoque corporum gloriosorum dotes, inter quas valde præcipuum locum obtinet impassibilitas, in corpus pariter transfundendas esse; et tamen easdem per continuum miraculum in parte superiori, præterquam in monte Thabor, mansisse suspensas, idque ut tanto asperius patiendo, majora pro nobis acquireret merita ut copiosa esset apud nos redemptio. Ac proinde affligebatur, quod cum per unicam sanguinis stillam mille mundos ex toto rigore justitiae redimere potuisset, nihilominus integros effundere voluerit sanguinis sui torrentes. Hoc est, quod Taulerus in hac verba meditatur⁴: « Quando vero ejusdem Filii tui Passio tanta erat, ut secundum justitiae rigorem, cuncta mundi sceleræ, quæ innumera sunt, et infinita, suo pondere eam vincere oportet, ideoque et ipsa immensa prorsus, et infinita fuit; et quia dolor tuus illius cruciatibus respondebat, fuit ea propter, et crux tua, et afflictio incomprehensibilis, ac immensa, et merita infinita. »

5. — Certum est, quod, ut Sancti Patres communiter asserunt, Maria perfectiorem præ cunctis Angelis, aliquæ creaturis simul junctis, habuerit gravitatis peccatorum cognitionem; et ideo quia simul perfecte noverat Dei per peccata offensi dignitatem, consequens erat, ut pariter plenissime intelligeret rigorem, quo Pater æternus sibi a Filio suo per Passionem ejus satisficeret volebat; utpote propter quam satisfactionem eumdem Filium in terras miserat: *Posuit Dominus in eo iniquitates omnium nostrum*. Ex alia quoque parte sciebat delicatam complexionem sacrosanctæ illius humanitatis per vigilias, abstinentias, sudorem sanguineum, agoniam, captivitatem, et receptas in eadem injun-

¹ CANT., IV, 15. — ² S. AUG., s. 10. — ³ EUS. EMISS., h. 2 de *Nat. Dom.* — ⁴ TAUL., ib.

¹ JOB, VII, 12. — ² S. ANT., § 2. — ³ ID., ib.

rias, flagella item aliosque inumeros insultus extenuate, adeo ut dicere potuerit¹: *Nec caro meæ ænea est*. S. Antoninus ad idem intentum sequentem tradit doctrinam, dum in persona Beate Virginis ita loquitur²: « Cum pro quolibet mortali debeatur pœna infinita, id est, infernalis; nec homo, cum sit virtutis finitæ, possit per se satisfacere debito infinito; ut Deo satisfaciat tot offensis, oportet quod Christus Filius meus, qui infinitus est sua Divinitate, in Humanitate assumpta patiendo, sic satisfaceret pro omnibus peccatis nostris, et sic pœna ejus erit quasi infernalis, et propterea Psalmista dicit in ejus persona: *Repleta est malis anima mea*, id est, sensitiva, malis scilicet pœnum: et *vita mea inferno appropinquavit*, per similes pœnas, et hoc pro peccatis hominum, quia quæ non rapui, tunc exsolvebam, scilicet in Pas-

sione. » **6.** — Verum enim vero, quid de dolore ipsius dicemus, quem tunc in anima sua sensit, quando illud Filii sui ad æternum Patrem suum directum lamentum audivit, scilicet: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Etenim jam probe noverat, quod Petrus, qui seipsum nunquam derelictum esse jactaverat, eumdem nihilo minus turpiter negasset, Judas quoque illum tradidisset. Omnes similiter Apostoli probrosa fuga se salvantes, illum deseruerint. Item quod Nicodemus Princeps, aliquæ Discipuli Christi septuaginta duo se prætimore, et metu Judæorum prodere non fuissent ausi; quodque *adstiterant Reges terræ, et Principes convenerant in unum adversus Christum ejus*. Demum quod personæ omnis sexus, ætatis, conditionis, et professionis, eum diffamarunt, maledicenterent, et cruciarent. Quis igitur pro dignitate exprimere poterit dolorem, quem percepit, quando audivit Christum ab omnibus prorsus derelictum, ab ætero quoque Patre suo omni destitutum fuisse solatio; ut proinde Filius suis lamentari cogeretur, dicendo: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Adhæc, quia Filius ejus, pro dolorum suorum incremento, privare se voluit illa naturæ Divinæ, et gaudiorum animæ beata redundantia, quam ad instaurandam fragilitatem suam humanam, in corpus suum transfundere potuisset; hanc eamdem privationem ipsamet quoque Mater experita fuit, ut bene observat idem S. Antoninus, dum ait: « Osten-ditur magnitudo doloris in Virgine, ex puritate afflictionis in Filii sui Passione. Puritatem autem dico, quia non habuit mixturam consolationis: sicut vinum dicitur purum, quod non habet mixturam alterius liquoris. » Et paulo post subdit: « In tanta passione nullam habuit ab alio consolationem, unde dicebat per Prophetam: *Qui me consolaretur, non inveni*. » Et quidem tametsi

hoc de Filio tantum asseruerit, haec tamen Filii de-solatio, ipsam quoque Matrem inconsolabilem affli-gebat, quando oculis suis cernebat, quod non consolabantur eum sicut fieri solet morti adjudi-catis. Vilissimis namque, infamibus, facinorosis, et reipublicæ perniciosis hominibus, ad mortem con-demnatis, quando ad supplicium educuntur, assis-tente solent homines pii, religiosi, aliqui viri pru-dentes, qui in hoc tam tremendo itinere illos con-solantur, benignisque verbis animant, et confortant; imo vinis pretiosis iisdem viribus, et animo prorsus destitutis, refrigerium præstant: cuius contra-rium Christo Virginis Filio accidebat. Siquidem omnes certatim ei scelera nunquam ab eo patrata improperabant, deridebant, blasphemabant; imo in siti sua, quam in cruce dolenter insinuabat, fel ipsi et acetum porrigeant: omneque illorum stu-dium ut ipsum ad desperationem provocarent, cre-dentes se tanto acceptius Deo oblatores esse sacri-ficium, quanto magis contra ipsum ferociebant. Et inter haec omnia, quisnam Deiparæ dolor fuerit, et tristitia, quilibet facile dijudicare poterit.

DISCURSUS V.

AMOR MATERNUS DOLORIS ANGUSTIAS, IN MORTE FILII CONCEPTAS, ADAUXIT; EO NAMQUE MOMENTO EOS EST EXPERTA DOLORES, A QUIBUS IN PARTU EXEMPTA FUERAT.

IDEA SERMONIS. — 1. Sicut inexplicabilis est amor B. V. in filium suum, sic etiam sunt ejus passiones. Appli-catur ad propositum historia N. Test. — 2. Exemplum Job in morte filiorum. — 3. Dolores B. V. comparan-tur doloribus Jacob lugentis mortem Joseph filii sui. — 4. Quare Abraham celaverit Sarah immolationem Isaac. — 5. Dolores B. V. parturientis dilati fuerunt usque ad mortem filii sui. — 6. Dolores B. V. incomparabiliter maiores fuerunt doloribus parturien-tis.

*Stabat autem juxta crucem Jesu Mater ejus,
Joan., xix, 25.*

1. — Ad hoc ut condignum de intensissimo Virginis in Passione Filii sui perpresso dolore, for-mare nobis valeamus conceptum, operæ prelum erit scire, quo usque in ea progressus fuerit; et exarserit amor maternus. Et ideo B. Amadæus, do-lorem ejus inexplicabilem, et imperceptibilem fuisse probat, quia nulla unquam inveniri potuit mater, quæ Filium suum magis dilexerit ipsa: « Effugit, » inquit¹, « omnem sensum, humanos nos intellectus exsuperat concepta de Passione Nati tristitia. Nulla hue similitudo. Nulla ad tantam mœroris acerbitatem accedit comparatio. Quæ enim « mater dilexit Filium suum ut ista? » Porro omni-

¹ B. AMAD., h. 5.

bur notum esse credo illud coram Rege Salomone a duabus matribus habitum litigium, qui, ut quæ-nam occisi pueri vera mater esset, discernere posset, ingeniosum illud invenit stratagema². Jussit enim servos suos dividere infantem vivum in duas partes, et dare dimidiam partem uni, et dimidiam partem alteri. *Dixit autem mulier, cuius filius erat vivus, ad Regem (commota quippe sunt viscera ejus super filio suo) Obsecro, domine, date illi infantem vivum, et nolite interficere.* Et confessim Rex sapiens ait: *Hæc est mater ejus. Sed ecce plusquam Salomon hic.* Quod si enim illa mater viscera sua sibi interius commo-veri sensit, solum audiendo, solum timendo, non vero videndo mortem Filii (commota sunt quippe viscera ejus super filio suo) quid de acerbissimis sanctissimæ Matris Christi dicemus doloribus, quæ sub patibulo crucis omnibus tormentis, et agonie crucifixi Filii sui personaliter præsens adstitit? *Hæc est vera Mater.* Tertullianus super primum verbum Orationis Dominicæ, scilicet *Pater* scribens, inquit: « Tam pater nemo, » cur igitur similiter de Maria dicere non poterimus: « Tam Mater nemo? » Omnes alii homines, qui hactenus geniti sunt, et qui deinceps ad finem usque sæculo-rum generabuntur, filii sunt patris pariter, et matris: At vero in generatione sacrosanti Corporis et Humanitatis Christi, sola Deipara, non vero pater neque vir participium habuit. Ac proinde Lans-pergius de Christo ingeniose dicit³: « Erat ipsis solius Filius. Neque enim in terris patrem habuit Christus sed quidquid utriusque esset parentis, quod ad naturam pertinet humanam ex sola accepit Matre, unde quomodo sola genuit Maria sine viro Christam, ita sola Filii, qui in patrem atque matrem apud aliorum parentes divisus est, tenuit amorem. » Ad proportionem autem hujus amoris qui maximus fuit, quam unquam dari possit, adactus est in ipsa ob tam dilecti pignoris crucifixionem dolor maternus. Etenim tametsi Virgo Deipara perfecte voluntatem suam divinæ voluntati conformatam haberet, atque ipsam, si id necessitas postulasset, propriis manibus suis, velut alter quidam Abraham, Filium suum pro humana Redemptione in holocaustum offerre parata fuisset, attamen ut bene observat Origenes⁴, « ex sua carne procreatum, non sine doloris affectu potuit videre crucifigi. » Richardus a S. Laurentio in homilia quadam de mentis robore, seu martyrio Beatisimæ Virginis ita scribit⁵: « Quæ enim mater dilexit filium suum ut ista? non enim fortuito concepit ut cæteræ mulieres, sed unicus Patris, pia electione, et gratuita bonitate, Matris visceribus influxit. Et hoc est, unde magis diligebat. Neque vero, ut cæteri, offensam in vita sua Matri retulit, sed gratia gratuitatem infudit, dicente de

¹ III REG., III, 41. — ² LANS., h. 48 de Pass. — ³ ORIG., in Cat. D. Thom. — ⁴ RICH. a S. Laur., de ment. robور.

« eo Scriptura: Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus de ore ejus. Item ait de gratia: Speciosus forma p̄x filii hominum, diffusa est gratia in la-biis tuis, propterea benedixit te Deus in æternum. Hoc est, unde magis diligebat. Eumdem quoque habuit Deum, quem et Filium, quia homo natus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus. Et hoc est unde magis incomparabiliter diligebat: Sola enim a sæculo meruit habere eumdem Filium, et Deum. Ergo abyssum abysso invocante, duæ dilectiones in unam convenerunt, et ex duobus amoribus factus est amor unus, cum Virgo mater Filio divinitatis amorem impenderet, et in Deo amorem Nato exhiberet. Quo igitur magis diligebat plus doluit, et amoris magnitudo attulit fomenta Passionis. » Taulerns pariter ex materno amore doloris Virginei metitur excessum, dum ait⁶: « Nulla unquam sane genitrix tanto Filium suum amore complexa est, ut Virgo Beata Unicum suum nec ulla unquam sic doluit ob Filii discessum, ut ista. » S. Bonaventura qui officium, quod in honorem compassionis, qua Virgo suum prosecuta est Filium ab Ecclesia recitatur compositum, in hymno ad primas vesperas hæc verba habet⁷: « In cruce dum extundit, videns mater quod moritur, nullus dolor amarior, nam nulla proles charior. » In responsorio prima lectionis legitur: « Mortem Dei videns quem aluit, nulla mater sic unquam doluit. Mors Prolis Dei Patris, vita nobis sit præcibus piæ Matris. » In secundo responsorio pariter dicitur: « Dum videret supplicia prolis exquisita, torquetur et angustia Mater infinita. »

2. — Porro in hoc Mariæ Filio omnes concurrebant conditiones, propter quas filius amore dignissimus existit. Unde S. Bernardinus ait⁸: « In eo fuerunt omnes conditiones, propter quas mater diligit Filium, et habuit eas in summo. Erat quippe Dominus Jesus Christus p̄r cæteris omnis potentior, formosior, sapientior, generosior, atque melior. » Enimvero, quanto thesaurus qui amittitur, est pretiosior, tanto tristitia, qua cor amittens ob damnum thesauri amissi percellitur, est inconsolabilior. Unde Job (qui mundo per omnia sæcula tanquam speculum, et exemplum patientiae proponitur) accepto nuntio de subreptis facultatibus, occisisque servis, et armentis: ne minimo quidem edito doloris signo, patientissimus fuit: attamen mox ut audivit⁹: « Filiis tuis et filiabus simul vescentibus, mortui sunt omnes. Tunc scidit vestimenta sua, et tonso capite corrueens in terram dixit: Nudus, etc. Etenim dolor, qui ex damno divitiarum, aliorumque donorum terrenorum percipitur, facile quidem vincitur, at vero quando damnum circa carnem, et sanguinem suorum

⁴ TAUL., c. 44 de Pass. — ⁵ S. BON., t. VI in Offic. de Compass. B. M. — ⁶ S. BERN., s. 2, a. 1, c. 3. — ⁷ JOB, I, 18.

quis experitur, nullus est qui illud dissimulare queat. Unde Olympiodorus de Jobo ait¹⁰: « Prolis præcipue meminit, ut justi naturam exulceret. » Serpens enim astutus, nuntii personam induens artificiose filiorum interitum aperte indicavit, ut vulnus genitoris tanto asperius exacerbaret; sciebat enim, quod tametsi patientissimus esset, hunc tamen ic-tum adeo vivaciter esset persensurus, ut sacer tex-tus dicat: « Tonso capite corruit in terram. Constantior quidem Deipara fuit, siquidem stabat juxta crucem; verumtamen ferrum acutissimum doloris ipsam transfixit, juxta illud Simeonis: Tuam ipsis animam doloris gladius pertransibit. » S. Paulinus in Epistola quadam ad S. Augustinum ita scribit¹¹: « Maternorum viscerum dolore confixa est. »

3. — Didacus Stella excessivam Jacob patriarchæ considerat afflictionem, ob nuntium, licet a filiis suis confitum, de Josepho filio suo a bestia quædam devorata. « Amare» inquit¹², « flevit Jacob mortem filii sui Joseph, quando cæteri filii tunicam sanguine tintam patri obtulerunt: tamen multo gravius flevisset, si oculi suis feram illam vidisset præsentem, quam ipse Jacob dilaniasse filium, et comedisse existimat. » S. Antoninus sanctissimam Deiparam dolentem, hisce verbis repræsentat loquentem¹³: « Et si præsens fui, et juxta crucem steti et hoc totum ad augmentum doloris. Quæ enim mater quæ habens filium præsentem, etiam in tormentis, non valeat aliquo modo consolari, et potum porrigeret silenti? Ecce Filius meus ad mortem sitit, nec stillam aquæ possum præbere, sed illi offertur in mea præsentia acetum et fel. » Vulna video, nec possum extergere. Caput ex grava-mine inclinatum, nec valeo illud brachiis sus-tentare a me remotum. » De sancta Machabæorum matre ita scribit S. Augustinus¹⁴: « Isti singuli in se sentiendo, illa videndo in omnibus passi-est. Facta mater septem martyrum septies mar-tyr. A filiis non separata spectando, et filiis addita moriendo. Videbat omnes, amabat omnes. Ferebat in oculis, quod in carne omnes. » Numquidigitur de sanctissima Deipara compatiens multo magis dicere poterimus: « Ferebat in corde, quod Filius in carne. Videbat eum amabat eum? » Non est dubium quin ut Filium a tot doloribus eximere posset, sæpius a Deo loco Fili crucifigi petierit, in hæc vel similia verba fortasse prorumpens¹⁵: « O si furent illi canes, suam in me crudelitatem evomere vellent, tantum ut tu illæsus abires! »

4. — Abraham post impositionem sibi, filium suum unigenitum Isaac sacrificandi¹⁶, præceptum; licet non fuisse jussus properare, nihilominus de nocte con-

¹⁰ OLIMPIOD., ib. — ¹¹ S. AUG., t. II, ép. 55. — ¹² DID. STELLA, in Luc. — ¹³ S. ANTON., p. 4, tit. 15, c. 41, § 2. — ¹⁴ S. AUG., s. 109 in Append. de divers. — ¹⁵ TAUL., ib., c. 49. — ¹⁶ GEN., xxii, 3.

surgens viam ingressus est incognitam. At vero cur non expectavit auroram? Cur ad minus conjugem suam, et matrem filii de suo Isaac filium sacrificandi proposito, certiorem non fecit? In promptu est responsoio. Nimirum illam hac cordis augustia affligere noluit, ideoque impositum sibi præceptum illam celavit. Non vero sic dolentissimæ Deiparæ accidit, cui per triginta trium annorum spatium æterni patris voluntas nota fuit, qua decrevit, ut Christus Filius ejus adimpleret figuram Isaaci, in cruento crucis sacrificio. Et ideo illi sacrificio præsens asistere voluit (Stabat juxta crucem Jesu mater ejus.) B. Virgo S. Anselmo dixit¹: « quod Christo captivo abducto venerunt discipuli currentes et lacrymabiliter clamantes: O charissima Domina, dilectus Filius tuus magister noster captus est, et nescimus quo ducatur, vel quid fiat ei. » Quam cum S. Archiepiscopus interrogasset: « Flevisti tunc, o Domina? » Ipsa respondit: « Licet scirem, quod genus humanum redimere deberet, tamen propter maternum affectum doloris gladius animam meam pertransivit. »

5. — Regius Psaltes de B. Virginie Maria in spiritu propheticō prædixit²: *Ibi doloris ut parturientis Sancta quoque Ecclesia in ejusdem Virginis laudem ita canit: « Peperit sine dolore Salvatorem sæculorum, » Hosce enim dolores usque in mortem Filii experiendos distulit. Unde Lanspergius ait³: « Voluit illam Dominus in hac sua crucis passione secum habere, ut a dolore, a quo illam fecerat in partu immunem, et a poena, a qua servaturus erat illam in morte illæsam (unde dormisse potins dicitur, quam mortua esse, absque tamen mortis poena gustata) nunc sub cruce Filii, et partus dolorem, et mortis poenam gustaret. » Hanc eamdem considerationem plures quoque alii habent prout ex sequentibus patet testimonii. Dionysius enim Carthusianus auctoritatē citat Joannis Damasceni, dicendo⁴: « Vis doloris omnino absorbuit animam ejus, propter quod asserit Damascenus quod dolor parturientis fuerit tunc duplicatus in ea. » Verba autem Damasceni sunt sequentia⁵: « Quas in partu dolores effugerat, passionis temore sustinuit, ut quæ pœ materno suo affectu viscera sibi lacerari senserit, et dum eum quem Deum gigendo noverat, ut sottem ac facinorosum morte affici consiperet, intimis cogitationibus tanquam gladio dispergeretur; atque ita intelligendum est illud: Tuam ipsius animam doloris gladius pertransibit. » In sacris canticis dicitur: Sub arbore malo suscitavi te, ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua: Hebreus legit: Ibi peperit te mater tua, ibi parturivit te genitrix tua, Porro beata Virgo opera Spiritus Sancti in virgineis*

¹ S. ANS., dial. de Pass. — ² Ps. XLII, 7. — ³ LANSP., 6 de Pass. — ⁴ DION. CARTH., in Joan. — ⁵ S. JOAN., 1. IV Orth. fid. — ⁶ CANT., VIII, 5.

visceribus suis verbum conceperat, eique sine culpa etiam originali, corpus ministrarat; ac proinde justum erat, ut a communī aliarum matrum maledictione: *In dolore paries, etc. libera evaderet. At vero ut S. Bernardus bene advertit dicens¹: Nunc solvis Virgo cum usura, quod in partu non habuisti a natura dolorem pariendo Filium, non sensisti, quem millies replicatum Filio moriente passa fuisti. » Rupertus Abbas super Joannem scribens, interrogat²: « Quo jure discipulus, quem diligebat Jesus, Matris Domini Filius, vel ipsa Mater ejus est? » Et respondet: « Eo videlicet, quia salutis omnium causam et tunc sine dolore peperit quando Deum hominem factum de carne sua genuit, et nunc magno dolore parturiebat, quando (ut prædictum est) juxta crucem ejus stabat. Si enim Apostolos suos in illa hora suæ Passionis Dominus mulieri parturienti recte comparavit dicens: « Mulier cum parit tristitiam habet quia venit hora ejus; cum autem peperit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Et vos igitur nunc tristitiam habebitis, iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum. Quanto magis mulierem hanc, stantem juxta crucem suam, mulieri parturientem talem, talis Filius recte similem duxit? Quid autem dico, similem, cum vere sit mulier, et vere mater, et veros habeat in illa hora partus sui dolores? Non enim habuit hæc mulier hanc poenam, ut in dolore pareret, sicut ceteræ mulieres, quando infans sibi natus est, sed nunc dolet, cruciatur, et tristitiam habet; quia venit hora ejus, illa videlicet hora, propter quam de spiritu Sancto concepit, propter quam gravida facta est, propter quam completi sunt dies ut pareret. »*

6. — Advertendum tamen est, quod assignata similitudo parturientis, casum nostrum non perfecte adæquet, quia subest ratio, ob quam parturientibus dolores partus tolerabiliores efficiuntur, dicit enim sacer textus: *Cum peperit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.* Et ideo matres in doloribus partus non modicam inde hauriunt consolationem, quod mox edituræ sint in lucem filium, sive hominem. Dolor autem Mariæ sub cruce stantis, incredibiliter angebatur, siquidem videbat, quod Filium suum tunc non solum in lucem non ederet, quin potius in cruce moriens agonizaret, et expiraret ille, qui cunctis hominibus et Angelis simul junctis præponderabat. Neque solum Filium suum conspiciebat moribundum, verum etiam inter medios lictorum enses, in medio duorum latronum, tanta cum ignomiua, et crudelitate crucifixum, atque ab omnibus pro maledicto habitum. Verisimile est,

¹ S. BERN., in Lam. B. V. — ² RUPERT. ABB., l. XV in Joan. — ³ JOANN., XVI, 21.

prout S. Ephrem contemplatur, B. Virginem sæpius in hosce vel similes prorupisse affectus¹: « Tu mihi jam crux sanctissima, lignumque benedictum, decumbe, ut dilectissimi Filii mei, ac Dei me plagæ sexosculer, ut Filii mei corpus complectar: Decumbe crux veneranda, decumbe, Eximia, o crux. tua est gloria, magna tua gratia, immensaque vis tua, atque potentia. » S. Antoninus quoque de Virgine Matre in hæc verba meditatur²: « Doloribus quasi defecta, ait ad crucem, ut pie credi potest: Flecte ramos arboralta, tensa laxa viscera, et rigor lentescat, etc. Ad Filium autem: Mihi non loqueris? Pro Judæis intercedis, latronem consolaris, et mihi non loqueris? Ad quam ille; Ecce Filius tuus. »

DISCURSUS VI.

CUM AMOR RECIPROCUS, QUO MATER ET FILIUS SE MUTUO DILIGEBANT, VERA SIT MENSURA DOLORIS, DOLOR UTIQUE IN AMBOBUS MIRE ADAUCTUS FUIT, UTROQUE INGENTI ALTERUM DOLORE AFFLIGENTE.

IDEA SERMONIS. — 1. In notitiam vehementis doloris B. V. pervenitur per notitiam vehementissimi amoris erga dilectum suum. — 2. B. V. appellatur fons amoris propter iramensitatem amoris quo ferebatur in filium suum. — 3. B. V. non solum pia mensura amoris, sed etiam perfectæ cognitionis divinitatis filii sui, affligebat de ipsius tormentis. — 4. Secundum proportionem mutui amoris B. V. et filii sui, etiam crevit mutuus dolor et tormentum. — 5. Dolentissima Mater Christo, crucem bajulanti obviavam facta, auxit ipsius angores et dolores. — 6. Christus in cruce singularem habuit curam matris suæ.

Stabat juxta crucem Jesu mater ejus. Joan., xix, 25

4. — Videmus per experientiam, quod aqua in canalibus reclusa, tantum ascendet sursum, quantum deorsum descendit. Dolores autem Passio-nis Redemptoris nostri in Scriptura sacra aquis assimilantur³ (*intraverunt aquæ usque ad animam meum*) et ideo si in notitiam acerbissimi doloris, a Deipara in morte Filii perpessi, devenire volumus, necessum est, ut preconoscamus, quam vehemens fuerit dilectio, qui ipsum amavit: nam ut S. Bernardinus ait⁴: « Secundum intensionem amoris, intensio est doloris. » Unde quanto Judæi apud S. Joannem cap. xi, Christum juxta Lazarum sepulchrum viderunt dolentem, lachrymantem, frenementem, hanc inde mox deduxerunt consequentiam: *Ecce quomodo amat eum.* Unde idem S. Bernadinus subiungit: « Judæi comprehenderunt erga Lazarum amorem Christi, ex dolore et fletu. Unde et dixerunt de illo: *Ecce quomodo amat eum.* Sed Christus a Matre sua summe fuit dilectus, igitur subtracatio sua summa fuit ei amaritudo. » S. Antoni-

¹ S. EPHR., de Pass. — ² S. ANTON., ib. — ³ Ps. LXVI, 2. — ⁴ S. BERN., t. III, s. 2, a. 1.

nus quoque ait⁵: « Dolor fundatur in amore, tanto enim quis dolet de amissione, vel læsione alicujus rei, quanto ipsum plus diligit: et quia summe diligebat Mater Virgo Filium, dilectione naturali, et gratuita, et quia Filius, et quia optimus, ut dici posset utriusque una anima, et unum cor, ideo bene dictum fuit a Simeone: *Tuam ipsius animam, id est, animam tuam, quæ est quasi anima ejus, propter summam ad invicem dilectionem pertransibit gladius afflictionis. Pertransibit, id est, per totum transibit, absque refrigerii admixtione. » S. Augustinus similiter dolorem juxta mensuram amoris adaugeri asserit, unde de personis charioribus, sibique vel amorem vel per amorem vel per sanguinem proximus conjunctis inquit⁶: Ex earum amissione tantum necessa est urat dolor quantum hæserat amor. « Taulerus argumentum quoddam efformat quod quam vehemens Matris erga Filium fuerit compassio, egregie exprimit. Ita enim scribit⁷: « Quia dolor omnis, et compassio ex amore nascens pro amoris modo magnus est: amor autem tuus modum excessit idecirco et dolor immensus fuit. » B. Amaudæus in homilia quadam de Virgine dolorosa ita scribit⁸: « Torquebatur magis, quam si torqueretur ex se, quoniam supra se incomparabiliter diligebat id, unde dolebat. » Lanspergius in homilia quadam dolorem maternum ex pondere amoris in hæc verba trutinat: « Quo modo multum amavit, ita pro Christo etiam multum doluit, amori enim respondet dolor, ut quantum amaveris, tantum etiam pro dilecto, si patiatur, dolet dolor enim compassionis ex amore nascitur, et juxta amoris magnitudinem est moriens. Itaque quanto Jesus Matri fuit charior, tanto videntis eum in pœnis maxime afflictum, dolor ejus quoque erat major. »*

5. — In hymno, *Stabat Mater dolorosa*, quem sancta Ecclesia Marie sub cruce stanti adaptat, ita canimus: « Eia mater, fons amoris. » At vero quodnam in eo latet mysterium, quod Ecclesia matrem quamdam in extremis doloribus, et afflictionibus positam, sub hoc titulo fontis amoris in vocet: « Eia mater fons amoris. » Respondetur, quod ad exprimendam doloris sui immensitatem, sufficiebat, Matrem Christi patientis simul appellari tontem amoris, et dilectionis, quia juxta mensuram affectus, quo ferimus in objectum a nobis dilectum, et doloribus suppositum, crescit quoque, et augetur dolor, ex dilecti tormentis conceitus. Scitisne, quoniam titulo ipsam Beata Virgo sese indigit⁹: Ego, inquit, *Mater pulchra dilectionis*. David Rex vehementiam doloris, ex infelici Jona-thæ morte concepti, exprimere volens, inquit¹⁰:

⁵ S. ANT., p. 4, tit. 43. — ⁶ S. AUG., de Civ. Dei. — ⁷ TAUL., de Pass. — ⁸ B. AMAD., h. 5. — ⁹ LANSP., h. 48 de Pass. — ¹⁰ ECCL., XXIV, 24. — ¹¹ REG., I, 26.